

Förbandsbesöksrapport

Skaraborgs regemente (P 4)

10 november 2021

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem före detta värnpliktiga som väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar i slutet av verksamhetsåret. Rapporten utgör också en dialog med besökt förband, som därmed får möjlighet att åtgärda fel och brister. Dessa kommer följas upp av Pliktrådet vid senare besök.

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört soldathem. Berört förband har lämnat synpunkter på rapportens innehåll, den görs nu publik.

Deltagare:

Felicia Konstenius och Anton Hanny

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	3
Organisation.....	3
Arbetsmiljö & säkerhet	3
Skyddsassistenter	3
Fysisk belastning.....	4
Psykisk hälsa	4
Försvarshälsan.....	5
Avbruten utbildning	5
Attityder	5
Utrustning.....	6
Resor.....	6
Boendemiljö & vistelseutrymmen	7
Hållbarhet.....	7
Medinflytande.....	7
Avslutning.....	8

Sammanfattning

Pliktrådets uppfattning efter besöket på P 4 är att förbandet bedriver en fungerande värnpliktsutbildning, dock med brister i medinflytandesystemet och i vissa fall attityder ute på plutonerna. Förbandet lider likt många andra förband av materielbrist, vilket medför problem för utbildningen och även ett ökat antal skador.

Inledning

Under besöket på P 4 träffade Pliktrådet samtliga förtroendepersoner, NVK-valda och skyddsassistenter. Pliktrådet träffade även förbandschef, LMA (lokalt medinflytandeansvarig), värnplikts-handläggare, psykolog, fysioterapeut, sjuksköterska, läkare, värnpliktskonsulenter samt värnpliktiga ute i verksamheten.

Organisation

P 4 utbildar i år värnpliktiga till en halv pansarbataljon. Värnpliktsutbildningen består av fem kompanier. Förbandets värnpliktsutbildningar är 9, 11 respektive 15 månader långa. Ungefär 20 % av de värnpliktiga på förbandet är kvinnor. P 4 och T 2 delar på flera funktioner såsom soldathem, förråd, matsal och Försvarshälsan.

Arbetsmiljö & säkerhet

Skyddsassistenter

När Pliktrådet besökte förbandet hade skyddsassistenterna ur kategorierna 15-resp. 11-månaders fått utbildning i sin roll som skyddsassistent. Skyddsassistenterna som blivit utsedda för de 9-månaders värnpliktiga hade ännu inte fått någon utbildning i deras uppgift. Utbildning skulle genomföras dagen efter besöket, där skyddsombuden leder denna.

När Pliktrådet talade med skyddsassistenterna rådde förvirring kring vad deras uppgift innebär och vad de förväntades göra. Därför önskar Pliktrådet att det tydligare framgår vid val av skyddsassistent vad detta uppdrag går ut på, detta för att få rätt individ på rätt plats. På grund av att även de som fått utbildning inte förstod vad de innebar bör utbildningen ses över och förbättras för att öka förståelsen hos de värnpliktiga.

Pliktrådet vill även att skyddsassistenterna får ut relevanta dokument där de kan läsa mer om vilka regler och bestämmelser som finns kring säkerhet under utbildning. Pliktrådet vill att skyddsassistenterna får ut *R GURU* (Reglemente Grund- och repetitionsutbildning) samt *SäkR G* (Reglemente Verksamhetssäkerhet Gemensam) och får information om var de kan hitta fler dokument som rör säkerhet. Det ska alltså inte vara ett krav att kunna dokument utantill, utan finnas som ett stöd vid behov.

Vid samtal med förbandet ska skyddsassistenterna ha fått utbildning i avvikelser- och tillbudsrapportering. Vid samtal med skyddsassistenterna visste inte en enda vad detta var. På grund av detta vill Pliktrådet att skyddsassistenterna får en bättre utbildning i hur avvikelser- och tillbudsrapportering genomförs samt att de tillser att avvikelser- och tillbudsrapporteringslappar finns lättillgängliga ute på plutonerna.

Fysisk belastning

På förbandet finns en belastningstrappa som plutonerna nyttjar och bataljonsförvaltaren upplever att denna efterföljs. Vid Pliktrådets besök upplevdes dock att belastningstrappans existens var okänd för många värnpliktiga.

Försvarshälsan upplever att belastningstrappan och en sund belastningsstegring inte är möjlig att uppfylla för värnpliktiga med lägre fysisk status om det finns krav på en tung fysisk belastning tidigt i utbildningen, exempelvis basketprov.

När Pliktrådet talade med de värnpliktiga visste de inte så mycket om belastningstrappan och vissa plutoner hade redan tidigt i utbildningen burit tungt under långa sträckor, vilket flera värnpliktiga uttryckte sin oro över då de själva kände att de inte var starka nog. Detta skiljde sig dock åt beroende på pluton och om de utbildas under 9, 11 eller 15 månader. I samtal med enstaka värnpliktiga framkom det även att de utan tidigare upptrappande träning började springa långa sträckor (upp emot 2 mil), vilket ledde till skador hos några värnpliktiga. Enligt förbandet rörde det sig om ett missförstånd mellan värnpliktiga och det befäl som ledde träningen. Pliktrådet uppmanar förbandet att tillse att liknande situationer inte uppstår igen.

Pliktrådet vill att P 4 tillsammans med Försvarshälsan tar fram en belastningstrappa som är utformad efter de befattningar förbandet utbildar mot för att anpassa den fysiska belastningen till de fysiska krav som ställs på de värnpliktiga. Pliktrådets uppfattning är att befälen får utbildning av försvarshälsan men att detta tyvärr inte kunnat genomföras på två år på grund av rådande pandemi. Förbandet kan ta inspiration från exempelvis Amf 1 och Amf 4 som har en välfungerande belastningstrappa.

Det kom även Pliktrådet till känna att flertalet skadade värnpliktiga tvingats delta i verksamheten utan anpassning, trots att de hade skador där Försvarshälsan bedömt att deras tjänst bör anpassas. De värnpliktiga upplevde att deras skador inte togs på allvar av befälen. Om en värnpliktig var skadad upplevde de att denne ofta fick tråkiga kommentarer av befälen, och att de inte tilläts rehabilitera på de sätt som enskild värnpliktig blivit rekommenderad från Försvarshälsan.

Psykisk hälsa

Under Pliktrådets samtal med psykolog, andra delar av Försvarshälsan och värnpliktskonsulenter upplevs den psykiska hälsan hos de värnpliktiga som god. Det är vanligast att de värnpliktiga uppsöker psykolog eller värnpliktskonsulent vid inryck, då övergången mellan det civila och det militära ofta är mycket påfrestande.

Förbandet är delaktiga i ett projekt med en hälsoindikator. Hälsoindikatorn är ett verktyg för plutonchefen att få en övergripande bild av hur plutonen mår fysiskt, psykiskt och psykosocialt. Den samlade bilden är att detta är ett mycket bra verktyg och när statistik upprättas kan detta jämföras mellan plutoner och mellan värnpliktskullar. På så sätt kan förbandet optimera utbildningen och anpassa den efter hur de värnpliktiga mår.

Pliktrådet ser positivt på att hälsoindikatorn prövas och hoppas på att detta ska bli ett bra verktyg för alla plutonchefer.

Försvarshälsan

Försvarshälsan nyttjas av både T 2 och P 4, vilket medför en hög belastning. Försvarshälsan består av sju sjuksköterskor, tre fysioterapeuter, en hälsopedagog, tre läkare och en psykolog. Dock kommer tjänsten som psykolog att vara vakant under minst ett halvår framöver.

Försvarshälsan upprättar statistik för antal värnpliktiga som sökt vård för samma typ av skada och när detta gjorts. På så sätt kan de se om vissa typer av skador är mer frekvent förekommande under olika delar av utbildningen. Pliktrådet ser det som mycket positivt att Försvarshälsan gör statistik. På så sätt kan förbandet anpassa utbildningen i exempelvis intensitet, vila och i vilken ordning utbildning genomförs i syfte att förebygga skador.

De upplever att de tjänstbarhetsbetyg som sätts för de värnpliktiga oftast följs, men att det finns befäl som väljer att inte göra det.

Försvarshälsan upplever att de behöver mer stöd från FömedC för att mer effektivt kunna lösa sina uppgifter, exempelvis hur en nivåindelad sjukvård ska fungera och vägledning under pandemin. Bristen på stöd från FömedC är något som Pliktrådet uppmärksammat på även andra Försvarshälsor runt om i landet. Ofta har Försvarshälsan lokalt behövt lägga ner mycket tid på saker som redan andra förband har tagit fram rutiner för och som fungerar väl.

I samtal med de värnpliktiga uppkom att många upplever att de inte vågar besöka Försvarshälsan i rädsla av att få nedvärderande kommentarer eller att bli sedd som svag av sina befäl. Orsaken till rädslan är att detta tidigare förekommit under utbildningen. De värnpliktiga upplever även att de gånger de kontaktat Försvarshälsan/värnpliktskonsulent har det tagit upp emot en vecka innan de fått en tid.

Avbruten utbildning

Försvarshälsan upplever att det tar lång tid för P 4 att boka in granskningsnämnder. Detta uppmärksammades även av Pliktrådet under besöket. Ett antal värnpliktiga hade då så pass svåra skador att de inte kunde medverka vid utbildningen och hade en lång rehabiliteringsperiod framför sig. Trots detta hade inte de värnpliktiga fått en tid inbokad för granskningsnämnd.

Attityder

Både innan och under besöket kom det till Pliktrådets kännedom att plutoner både fått sina mobiltelefoner beslagtagna och att de efter tjänstetid blivit hotade med att få sina mobiltelefoner beslagtagna. Att beslagta mobiltelefoner från hela plutoner anser Pliktrådet vara en högst orimlig åtgärd att vidta. Pliktrådet har förståelse om detta skulle ske vid skarp tjänst eller övning, men så har inte varit fallet.

Pliktrådet uppmärksammade även flera incidenter där de värnpliktiga blivit straffade i situationer där det istället hade varit mer effektivt att utvärdera varför det hände, vad som kan göras för att det inte ska upprepas och ge de värnpliktiga förståelse kring vad konsekvenserna av deras handlingar kan medföra. De värnpliktiga har flera gånger upplevt kollektiv bestraffning. Det har bland annat inträffat en incident där de värnpliktiga fått bestraffning i form av löpning för något som ett befäl fått höra från annan källa, där de värnpliktiga inte själva fått berätta sin bild av händelsen. Även incidenter där hela plutoner blivit straffade med exempelvis burpees.

Pliktrådets uppfattning efter samtal med förbandet är att dessa incidenter som uppmärksammats har inträffat på ett kompani.

Under Pliktrådets möte med förbandsledningen framgick det att förbandet har stått inför svårigheter vad gäller attityd och jargong mellan både befäl-värnpliktig och värnpliktig-värnpliktig. Detta är något som förbandet arbetar med att förbättra. Att det finns brister gällande jargong och attityd var något som även Pliktrådet uppmärksammades om av de värnpliktiga under förbandsbesöket.

Förbandet genomför värdegrundsutbildning fyra gånger om året för de värnpliktiga där bataljonschefen medverkar. Utöver detta är värdegrundsarbetet något som det jobbas med hela året. Pliktrådet ser positivt på att utbildning genomförs men kan också konstatera att förbandet har en utmaning och att detta behövs arbetas vidare med.

Utrustning

De värnpliktiga upplever att mängden tilldelat materiel är för liten i förhållande till endast ett tvättbyte i veckan. Detta medför att de värnpliktiga ofta får använda samma underkläder flera dagar i rad. De värnpliktiga har även på förrådet blivit nekade att byta smutsiga fältbyxor. De har inte heller möjlighet att själva tvätta sina kläder, då de har fått order om att de inte får tvätta militär materiel.

Oavsett om tjänsteveckan består av fem, sex eller sju dagar är mängden underkläder i relation till antalet tvättbyten för lite. Under veckan genomförs verksamhet där flera byten per dag kan vara nödvändigt, exempelvis fysisk träning eller fält. Att inte ha möjlighet att dagligen byta underkläder och när det behövs kan utöver en smutsig och obekväm känsla hos den värnpliktiga medföra andra problem som i sin tur kan leda till att den värnpliktiga missar viktig utbildning för att uppsöka Försvarshälsan. Även risken för fotsvamp ökar om det inte finns möjlighet att byta till rena och torra strumpor. Pliktrådet är medvetna om att tvättbyten sker på samma förråd som T 2 nyttjar, och att det därför är många värnpliktiga som ska genomföra byte. Pliktrådet anser dock att de värnpliktiga måste ges goda förutsättningar att upprätthålla en god hygien och förbandet ska kunna lösa det så att värnpliktiga slipper nyttja använda underkläder flera dagar.

Vid Pliktrådets besök fanns inte mensskydd placerat på lättillgängliga platser, utan oftast i källare eller på förrådet för de värnpliktiga att hämta ut. De värnpliktiga har fått bristande information om att det finns fria mensskydd, var det finns och när de har rätt till mensskydd. De vet inte heller vem de kan vända sig till om de har frågor. Beroende på pluton och kompani är utbudet av mensskydd olika.

Pliktrådet vill att förbandet ser över rutinerna kring mensskydd. Pliktrådet vill att det tydligt framgår för samtliga värnpliktiga att det finns och vad de kvinnliga värnpliktiga har rätt till. Detta för att även de manliga värnpliktiga ska förstå syftet och kunna hjälpa sina kamrater. Pliktrådet vill att mensskydd placeras ut på samtliga toaletter i de logementsbyggnader som de värnpliktiga nyttjar, att det finns ett lager i städskrubben med alla de produkter som finns att tillgå och att förbandet tar fram en tydlig rutin kring hur dessa ska fyllas på.

Resor

En majoritet av de värnpliktiga Pliktrådet pratade med under besöket upplevde problem med resor till och från förbandet. Detta berodde på att ett långtidsschema inte fanns tillgängligt för de

värnpliktiga på flera plutoner. Då de värnpliktiga sent får information om permissioner medför det att de som själva bokar sina resor inte får plats på tågen, då tågen hunnit bli fullbokade. De värnpliktiga upplever även att det har uppstått problem när de försökt få hjälp av adjutant med bokning av resor.

Pliktrådet uppmanar förbundet att tillse att alla värnpliktiga får tillgång till en stomplan, som möjliggör för de värnpliktiga att boka resor i god tid innan permission. Pliktrådet uppmanar även förbundet att tillse att de värnpliktiga får hjälp med de frågor och problem som uppstår kring resor.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

Pliktrådet besökte endast två av tre kaserner. Pliktrådet kan därför inte uttala sig om den tredje. Besökta logement var stora och fräscha, likaså våtutrymmena.

Pliktrådet kunde inte under besöket se huruvida skåpen är fastmonterade i väggen. Detta är dock något vi uppmanar förbundet att se över, då Pliktrådet under ett flertal förbandsbesök fått veta att skåpen har välvt och då skadat värnpliktiga.

Hållbarhet

På respektive logement finns återvinningsbehållare för olika material. Pliktrådet ser det som positivt att de värnpliktiga har möjlighet att källsortera. Hur detta sedan tas om hand kunde Pliktrådet dock inte se under besöket.

Medinflytande

Vid besöket hade Pliktrådet möjlighet att träffa majoriteten av alla förtroendevalda på alla plutoner samtidigt. Detta visade sig vara mycket framgångsrikt, men visade också att de förtroendevaldas nätverk inom förbundet är bristande. Beroende på kompani och pluton har de alla olika information om vad deras roll innebär, vad de kan göra, var de kan finna mer information och vad de förväntas göra i sin roll.

De värnpliktiga som inte är förtroendevalda har generellt sämre förståelse för vad medinflytandet innebär.

Vissa plutoner har vid upprepade tillfällen fått genomföra plutonens timme på kort tid, max 15 minuter. Andra plutoner har fått genomföra plutonens timme efter tjänstetid och vissa plutoner har bara fått två timmar för att genomföra plutonens timme, andra uppgifter och att äta lunch. De värnpliktiga upplever att plutonens timme ofta stressas igenom och att tiden är för knapp. Det finns dock plutoner där plutonens timme tas på stort allvar och sköts seriöst.

Under Pliktrådets samtal med de förtroendevalda så delger flera att de har upplevt att de fått kommentarer om att de har gått bakom ryggen på sin plutonchef och att de är svikare mot plutonen. Detta när de förtroendevalda inte har lyft vissa saker på plutonens timme eller till plutonchef innan det lyfts på kompaninämnd eller högre. Vissa förtroendevalda upplever att de blir straffade, dels på grund av att deras roll ibland tar utbildningstid, dels att de punkter som den förtroendevalda lyft har straffat dem personligen. Det här har visat sig i exempelvis utfrysning av befäl eller att personen väldigt ofta blir vald att göra tråkiga/jobbiga uppgifter.

Avslutning

Under framtagandet av denna rapport har P 4 fått lämna synpunkter på innehållet, vilket visar på en diskrepans mellan den bild Pliktrådet fick under besöket och den bild förbundet har. Vi vill understryka att vår rapport bygger på de samtal och möten vi hade under besöket, merparten av dessa var med värnpliktiga. Att de värnpliktigas bild skiljer sig från förbandsledningens är naturligt. Syftet med den här rapporten är bland annat att förmedla en bild av verksamheten ur ett perspektiv som annars riskerar att förbises. Det är också ett verktyg för förbundet att kontrollera om de instruktioner och direktiv som getts av högre nivå implementeras i den verksamhet som direkt berör de värnpliktiga. Pliktrådet hoppas att vi med denna rapport har förmedlat våra intryck på ett konstruktivt sätt. Vi blev väl mottagna under besöket och tackar P 4 för de kommentarer som förbundet lämnade på remissutgåvan av den här rapporten. Vi har förhoppningar om, och ser fram emot, ett fortsatt gott samarbete mellan Pliktrådet och P 4.

Tack för ett givande besök,

Felicia Konstenius

Arbetsmiljö & säkerhetsansvarig